

Bajusz Orsolya

A cukiság mint depolitizáló tényező

Két magyar esettanulmány

Absztrakt: A „Mókusok” és a „Mályvák” mozgalmárai adott „jó ügyek” (pl. hajléktalanok segítése, rák megelőzése) mögé bújva saját magukról is beszélnek, sőt a szervezetek kommunikációjának lehangsúlyosabb eleme valójában a saját elkülönöződésük elbeszélése. Eközben egyszerű szabályok szerint, a „józan ész” (egy adott közeg társadalmi konszenzusa által racionálisnak elfogadott állítások, cselekvések gyakorlatai) logikája mentén felfogható fiktív valóságokat teremtenek, amely ilyen módon a saját kiemelt státuszukat igazolja vissza. Két esettanulmányom két civil szervezet diskurzív stratégiáira fókuszál. A „Mókusok” és a „Mályvák” látszólag nagyon különböző közegben mozognak, egymástól távol álló dolgokat tematizálnak, de a „Mályvák” és a „Mókusok” is cukik. A cukiságuk depolitizál: a „jó ügyek” komplexitása, az ügyek körüli politikai küzdelmek el vannak fedve. Mindeközben tevékenységük transznacionális hálózatokba kapcsolódik be, biohatalmi, tehát politikai tétjei vannak. A résztvevők személyes érdekeltsége is megátolja, hogy az „általános emberi értéként” egyetemesen kiterjesztett, a „józan észre” apelláló, megtevesztő álracionális lelepleződjön. Tanulmányomban azt vizsgálom, hogy a „Mályvák” és a „Mókusok” tevékenysége mennyiben mutat túl egy adott „jó ügyön”, továbbá hogy a különféle támogatandó projektek hogyan válnak a résztvevők világtéremtésének, értékrendjük és aspirációik kiterjesztésének eszközévé, hogyan és milyen tudást és gyakorlatot közvetítenek, és mindezzel hogyan tartják fenn a „jó ügy” körüli konszenzusokat. A legfontosabb megállapításom, hogy nem nyelvi, „racionális” regiszteren történik a politikai feladatok elvégzésének legnagyobb része: a cselekvésre buzdítás, pozíciók elbeszélése, közösségek alkotása, kizárás, befogadás, megküzdési stratégiák felkínálása, tudásrezsimek újratermelése vagy ideológia morális parancssá tétele. A képpel, részvételiességgel operáló, a diskurzust az érzeti, tapasztalati mező felé terelő médiák kiemelt szerepet kapnak és mind explicit, mind implicit politikai tartalmakat hordoznak, illetve a cukiság annak az eszköze, hogy a politikai mezőn kívüliként pozicionálják tevékenységüket.

Kulcsszavak: vizuális módszertan, affektuskutatás, Kelet-Nyugat, cukiság

„Jók” a „rosszak” ellen

2011-ben zavargások törtek ki Londonban, miután a rendőrség egy taxiból kirángatta és lelőtte az egyik, akkor fegyvertelen helyi gengsztert. A később a „Mare Street csatájaként” elhíresült incidens utáni reggelen a Riot Wombles is felvonult a Mare Streeten, a Hackney Town Hall előtt. London sok más részén is gyűjtogattak és fosztogattak, de Hackney az akkori dzsentrifikáció központja volt, később annak szimbólumává vált. A Riot Wombles (a médiareprezentációtól elválaszthatatlanul) azonnali reflexió volt a zavargásokra. A Womble eredetileg egy narancssárga, hosszú orrú fantázialény, egyébként egy szemetet válogató és újrahasznosító, kifejezetten pozitív mesehős. A Riot Wombles csoport viszont érdemben nem takarított, nem guberált, mert a takarítás javát valójában előttük már korábban takarítógépekkel elvégezték. Egy felgyújtott épület vagy egy lángba borult rendőrautó, valamint szétvert kirakatok után nem lehet műanyag partvisokkal és kislapáttal takarítani! A Riot Wombles megjelenésével, a takarító akciójukkal, a helyreállításban való szimbolikus részvételükkel London „jó” oldalát reprezentálták: a dolgos, cselekedni kész, a környezetüket rendben tartó polgárokat. A londoni zavargások jelenségét többen is próbálták értelmezni: míg egyesek konkrétan szegénylázadásként (Power 2011) írták le az eseményeket, addig mások „defektív vásárlásként” (Bauman 2011) jellemezték, sőt a képviselési demokrácia kereteiből kitörni kívánó elégedetlenségként (Winlow és Hall 2014). Az akkori miniszterelnök, David Cameron szerint viszont csak „esztelen bűnözés” (*mindless criminality*) volt.¹ A Riot Wombles morális attitűdjének politikai vonzata is volt. A zavargások dzsungelében a „feral rioters”² („elvadult rendbontók”) ellenpólusaként megjelenő Riot Wombles tagjainak fellépése egyértelműen jelzi, hogy a londoni zavargás legalább annyira szólt – a konkrét politikai válaszreakció mellett – a narratívák küzdelméről is. A Riot Wombles-csoportosulás tagjai megnevezték magukat, ezzel egyidejűleg az ellenkező oldalon állókat is elhelyezték a képzeletbeli politikai térképen. Ezáltal egy olyan egyszerű és közérthető olvasat vált általánosan elfogadottá, melyet kellő utánajárás nélkül és jóval kényelmesebben lehetett elfogadni, mint például az egyébként a tömegmédiában is helyet kapó, kritikai elméleteken alapuló interpretációkat.³ Tom Whyman, amikor megalkotta a cupcake fascism kifejezést (Whyman 2014), egyenesen a reakciós politikai beállítódás megtestesítőiként jellemezte a Riot Womblest, mivel passzív-agresszív fellépésükkel fasiszta választ adtak egy krízisre, a felmerülő új lehetőségek helyett a régi rendet állították vissza. Könnyebb volt figyelmen kívül hagyni azt a korántsem elhanyagolható ténytet, hogy a zavargásokat egy rendőrök által elkövetett gyilkosság robbantotta ki, továbbá azt, hogy a zavargások London azon városrészében törtek ki, ahol alacsonyabb és magasabb jövedelmű társadalmi csoportok éltek együtt.

1 Interneten: <https://www.theguardian.com/politics/video/2011/aug/09/david-cameron-riots-criminality-video> (letöltve: 2019. október 28.).

2 Interneten: <https://www.bbc.com/news/av/uk-england-london-14456964/london-riots-feral-rats-looted-my-business>; <https://www.theguardian.com/commentisfree/2011/sep/05/punishment-rioters-help> (letöltve: 2019. október 28.).

3 Interneten: például <https://www.theguardian.com/commentisfree/2011/aug/08/context-london-riots> (letöltve: 2019. október 28.).

1. kép. Takarítás a zavargások után

Forrás: Rebecca Reid⁴

Ahogy Londonban, úgy Budapesten

A fentebbiek Londonban történtek, de Budapesten is megtörténhetek volna. Két, a Riot Wombleshoz hasonlítható magyar (illetve a Pneuma Szöv. esetében német–agyar) szerveződést mutatok be, és elemzem vizuális és verbális-diszkurzív stratégiáikat, külön figyelmet szentelve a vizuális anyagoknak és performatív eseményeknek, mindebben a narratív analízis és résztvevő megfigyelés módszereire támaszkodva. A továbbiakban a következő kérdések megválaszolására teszek kísérletet: milyen jelentéseket irányoznak elő vagy zárnak ki képi alapú médiák, hogyan teremtenek kereteket az interpretációnak? Azt vizsgálom, a képi alapú médiának milyen szerep jut a többféle média együttes használatával operáló, többfajta nyilvánosságban jelen lévő mozgalmárok stratégiájában. Egyik csoport esetében sem lehet éles határt húzni médiareprezentáció és valóság között, mivel mind a két csoport valamiféle performatív identitás felvételével és ezen keresztül önmaga megkonstruálásával ad értelmet a világnak, illetve teremt értelemmel, belső logikával bíró fiktív világokat. A Mályvavirág Alapítvány rendezte eseményen, a Beszélő Bugyik Bisztrón résztvevő megfigyelőként vettem részt. Évekkel ezelőtt a „Mókusok” több projektjét (20 Forint Operetta, Mókus Maxit polgármesternek!) is figyelemmel kísértem.

⁴ <https://www.standard.co.uk/news/remember-youre-a-riotwomble-6431361.html> (letöltve: 2019. október 28.)

A „Mókusokat” (Pneuma Szöv.) a hazai civil mozgalmakat felmérő Kerényi Szabina (2013) a térfoglaló (*occupy*) mozgalmak elemeit felvevő alternatív globalizációs, alulról szerveződő mozgalmakkal (Humán Platform, AVM) együtt veszi számba. Megmozdulásai témái, politikai nyelvezte és eszközkészlete alapján (közvetlen cselekvés, fórumszínház) valójában bármelyik nyugat-európai nagyváros „alterglob” mozgalmában feltűnhetnének, mint ahogy német–magyar kollektívaként Németországban is szoktak alkotni.⁵ Működésük a politikailag a kormányellenes törekvések felé nyíltan elköteleződött Auróra közösségi házhoz kapcsolható, ahol irodájuk is van olyan szervezetek mellett, mint a Budapest Pride vagy a Közélet Iskolája (forrás: <https://pneumaszo.org/hu/aboutus/>). A Mályvavirág Alapítvány emellett laza szálakkal kötődik a nemzetközi „rózsaszín szalag” mozgalomhoz, támogatói között találjuk a mozgalom fő szervezetét, a Komen Alapítványt, továbbá olyan gyógyszeripari óriáscégeket, mint a Roche, a GlaxoSmithKline, az MSD Pharma, valamint európai és magyar egészségügyi szolgáltatókat, a gyógyszeriparral összefonódó lobbiszervezeteket és az általuk támogatott médiafelületeket (a támogatók listája elérhető: <https://malyvavirag.hu/tamogatas/partnereink/>).⁶ Ezenkívül önkormányzatokkal is szerveznek közös programokat,⁷ „Mályvavirág Pontokat” nyitnak az országban⁸ és a Széchenyi 2020 uniós program támogatásából is részesülnek.⁹

Finanszírozásuknak annyi a közös vonása, hogy mindketten tágabb NGO-hálózatokba ágyazódnak be, állami, transznacionális, illetve EU-s pályázati pénzeket is kapnak (igaz, teljesen más pályázati platformokon). A „Mályváknak” vannak privát céges szponzorai, illetve magánadományokat is elfogadnak, a „Mókusok” pedig felhasználja a magát pályázati pénzekből és vendéglátásból fenntartó Auróra erőforrásait, például az épületüket és a kapcsolathálójukat. A célközönségük különböző: a „Mókusok” elsősorban egy fővárosi „bal-liberális” közeghez szólnak, illetve a „hajléktalanokhoz”, sőt „hajléktalan művészekhez”,¹⁰ a Mályvavirág Alapítvány pedig egy jóval tágabb közönséghez: a magyarországi nőkhöz. Ami a kommunikációs csatornákat illeti, a „Mókusoknak” van saját bázisuk (Auróra), ahol előadásokat is szerveznek, ezenkívül köztereken és a közösségi médiában jelennek meg. A Mályvavirág Alapítvány is hangsúlyosan jelen van a köztereken és a közösségi médiában, de emellett nagy szerepet kap még a gyakran szponzorált tartalmakat közvetítő, sokszor csak „nőinek” nevezett online médiában (WMN, NLCafé) való jelenlét, a nyomtatott sajtó és a televíziós műsorok.

Az itt bemutatott fiktív világokban bonyolult viszonyban áll a személyesség kiterjesztése és egy egyszerűnek tűnő, „igazságos”, felfogható világba történő regresszálódás. Közös bennük, hogy olyan viszonyrendszerek képeznek le, amelyeknek fő elve materiális és szimbolikus társadalmi elválasztásának újratерmelése és a szimbolikus elismerés privilegizálása a materiálissal szemben. Mind a Mókusok, mind a Mályvák elsősorban politikamentesnek, jóformán „ártalmatlannak” tűnhetnek, ám *ha végigkövetjük a hálózataikat, azonosítjuk támogatóikat,*

5 Interneten: <http://pneumaszo.org/hu/works/> (letöltve: 2019. október 28.).

6 Interneten: <https://malyvavirag.hu/tamogatas/partnereink/> (letöltve: 2019. október 28.).

7 Interneten: <https://malyvavirag.hu/kik-vagyunk/hirek/orszagszerte-programok-az-europai-mehnyakrak-meg-elozei-heten>.

8 Interneten: <https://malyvavirag.hu/kik-vagyunk/malyvavirag-pontok> (letöltve: 2019. október 28.).

9 Interneten: <https://malyvavirag.hu/palyazatok/efop-122-15-2016-00251-ifjusi-programok-tamogatas-a-koros-tarcsan-es-kornyeken> (letöltve: 2019. október 28.).

10 Interneten: <https://pneumaszo.org/hu/aboutus/> (letöltve: 2019. október 28.).

akkor a transznacionális politikai aktorokig jutunk el. Rabinow és Rose (2016) definíciójában Foucault munkássága nyomán a biopolitikai stratégiák és küzdelmek összességét jelöli, amelyekben egy adott népesség életfunkcióit, testét, vitalitását, morbiditását és mortalitását, vagyis az élettel és halállal való kapcsolatát kollektíve szabályozni lehet (2016: 196–197). Pontosan ilyen szabályozási stratégiák és küzdelmek terepe a hajléktalanellátás, a közterület-használat és az onnan való kirekesztés („Mókusok”), a női test és a női reprodukciós szervek megregulázása („Mályvák”). Éppen csak az állam törvényei és jogalkalmazó szervei helyett a neoliberais „soft power” (Rabinow és Rose 2006), a normák, a kultúra „puha” szubjektivizáló hatása érvényesül, tehát más mechanizmusokon keresztül, nehezebben megfoghatóan, de ugyanúgy újfajta szubjektumok termeléséről szól a tevékenységük.

Az identitás körül forog a világ

A „Mókusok” és a „Mályvák” legnyilvánvalóbb közös pontja a részvételt szabályozó belépési küszöb, vagyis az *identitás felvétele*. Pontosan az identitásuk az, amin keresztül úgy tűnhet, mintha politikai küzdelmeiktől távoli, fiktív mesehősök lennének vagy társadalmi folyamatok terméke helyett a természet részei, ami épp a saját társadalmi beágyazottságuk elfedését segíti elő. A vonatkozó mozgalomkutatási szakirodalomban is alapvető megállapítás, hogy a mozgalompépítés során új közösségi identitás jön létre (lásd például Melucci 1996 vagy Polletta és Jasper 2001). Magára a kollektív identításra több definíciót is használnak: Polletta és Jasper (2001) szerint a kollektív identitás egy adott egyén kognitív, morális, érzelmi kapcsolata egy tágabb közösséggel, kategóriával, gyakorlattal, intézménnyel (Polletta és Jasper 2001: 285). Melucci szerint a kollektív identitás egy hálózat, aktív kapcsolatok összessége, melyekbe az aktivisták érzelmeket invesztálnak. Ezeket a kollektív identitás felvételéhez kapcsolódó dinamikákat rá lehet illeszteni a „Mókusok”, illetve a „Mályvák” működési dinamikájára is. Mindkét szervezet esetében a természetben direktben létező entitások nevével jelölt identitások mentén szerveződik meg, nyer értelmet a világ. Mint ahogy egy mesehősnek van kutyája, plüssmackója, ellensége, barátai, ennek mintájára népesítik be világukat, képeznek reprezentációkat: van a „szörny”, a folyamatosan mutálódó HPV (Mályva), illetve a hajléktalan „játszópajtások”, („Mókusok”), akik néha több hasonló, akár Mókus Maxival közös egyéb akcióban¹¹ is részt vesznek. Ezek a populáris képzeletbe is illeszkedő reprezentációk, vagyis inkább figurációk: mind a „Mályváknak”, mind a „Mókusoknak” más létezőkre van szükségük, akikkel relációba lépve kibontakozhat a kollektív „szelf”, a mályva-, illetve mókuslét milyensége, valódi tartalma. Ez a közös identitás egy egész kis mikrokozmoszt alkot, amely aztán tágabb hálózatokba kapcsolódik.

„Mókusok”

Mókus Maxi a Pneuma Szöv. (2008 óta működő művészi kollektíva, ahogy saját magukra utalnak: „Known popularly as the *Mókusok*”¹²) köztéri bevonós színházi projektje.¹³ Mókus Maxi-

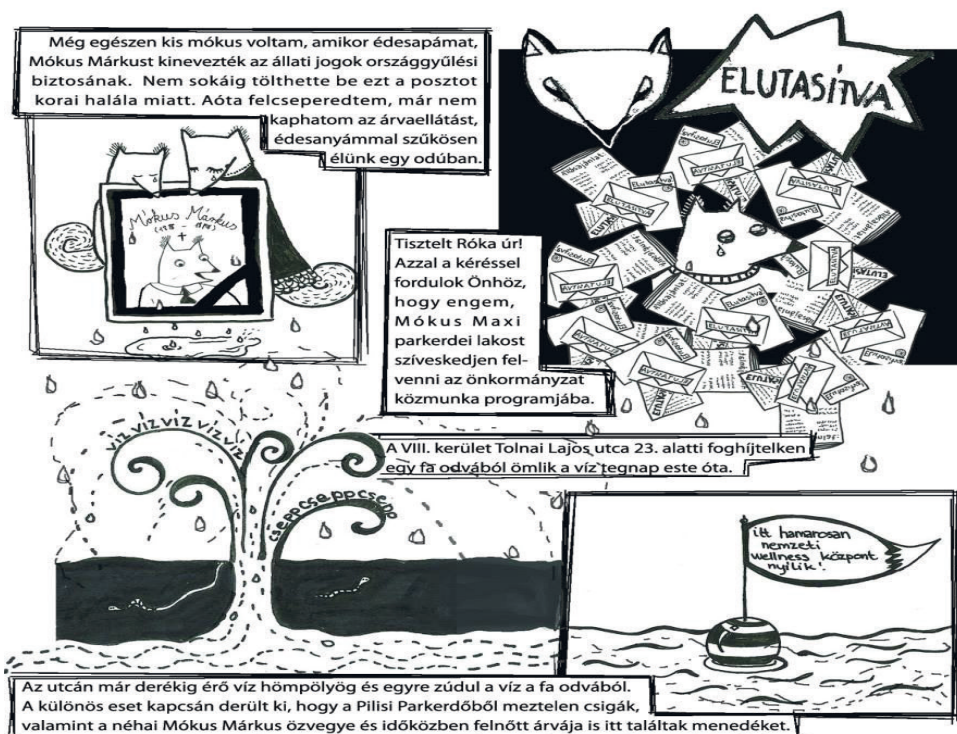
11 Interneten: <http://www.kozeletiskolaja.hu/post/proaktiv-hanuka-es-hajlektalansag-2> (letöltve: 2019. október 28.).

12 Interneten: <http://pneumaszov.org/aboutus/> (letöltve: 2019. október 28.).

13 Interneten: <http://pneumaszov.org/monika-balint-pneuma-szovs-street-theatre/> (letöltve: 2019. október 28.).

ként rendeznek eseményeket saját történetek alapján, saját kellékkel és jelmezekkel, továbbá workshopokat és akciókat szerveznek. Mókus Maxi magánmitológiája Budapest nyolcadik kerületében bontakozik ki. Az eredetmítosz-képregény szerint apját, Mókus Márkust megölték, mert politikusként küzdött a korrupció ellen, ezért Mókus Maxi elvesztette otthonát.

2. kép. Mókus Maxi hajléktalanná válik

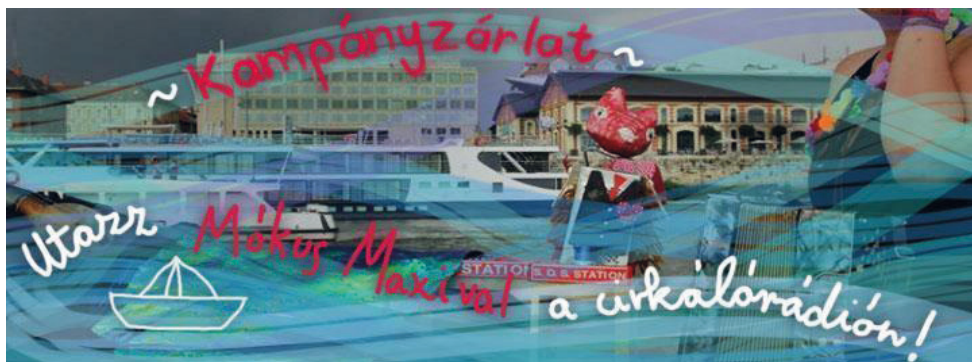
Forrás: Mókusok Facebook¹⁴

Érintettséget, sőt rögtön áldozati szerepet kreál saját magának (az apjából egyenesen mártírt csinál), de az áldozatok képviselőit is jelentkezik: politikus lesz, mégpedig (ha már hajléktalanná vált) hajléktalan politikus, aki szeretne a nyolcadik kerület (illetve Youtube-csatornájuk szerint¹⁵ a „nyolcadik tenger”, a Horváth Mihály téri „pocsolya”) polgármestere lenni. A „kikezdhethetlen” fiktív mókus, az idealizált „jó szegény”, a feddhetetlen politikus, aki a választáson elindul Kocsis Máté, a Fidesz valódi politikusa ellen, ezzel az ellenpéldával hangsúlyozva, kidomborítva a Fidesz „rosszaságát”.

14 <https://www.facebook.com/mokusmaxi/photos/a.468863999882938/469602959809042/?type=3&theater> (letöltve: 2019. október 28.).

15 Interneten: <https://www.youtube.com/watch?v=I4QKYRyuS2o> (letöltve: 2019. október 28.).

3. kép. Mókus Maxi kampányol

Forrás: Mókus Maxi Facebook¹⁶

Polgármesterjelöltként Mókus Maxi választási programot is alkotott, ami a játékon, bevonáson keresztüli fiktív világépítés eszköze:¹⁷

I have two aims found so far:

Adó helyett Odút! (A refuge instead of tax!)

Ellenőrzés helyett bizalmat! (Trust instead of surveillance!)

As the local government here is a master of disappearance: they make disappear homeless people from city space, benches,

public sphere, food distribution, my aim is at the moment also to make disappear the disappearance.

Let's come together in alternative news channels and make space for a new squirrel economy. (sic!)

Azt hihetnénk, hogy ez tényleg csak játék és mese, de Mókus Maxi fikciója pályázati pénzekből konstruálódik. Először a Schering Stiftung, a MitOst e.V.,¹⁸ Józsefváros Önkormányzata,¹⁹ majd a Norvég & EEA Grants, a Heinrich Böll Alapítvány kapcsolódtak be a finanszírozásba.²⁰ A Norvég Civil Alap oldalán²¹ például lakhatással kapcsolatos civil projektként beszélnek magukról:

16 <https://www.facebook.com/mokusmaxi/photos/a.467225213380150/525775860858418/?type=3&theater> (letöltve: 2019. október 28.).

17 Interneten: <http://pneumasov.org/hu/mokus-maxi-mayor/>; <http://pneumasov.org/mokus-maxi-a-tolnai-lajos-utcaban/> (letöltve: 2019. október 28.).

18 Kelet- és Nyugat-Európa között kulturális cserét elősegítő szervezetek.

19 Interneten: <http://pneumasov.org/mokus-maxi-a-tolnai-lajos-utcaban> (letöltve: 2019. október 28.).

20 Interneten: <http://pneumasov.org/hu/mokus-maxi-mayor/> (letöltve: 2019. október 28.).

21 Interneten: <https://norvegivilalap.hu/hu/tamogatott/12175> (letöltve: 2019. október 28.).

A lakásszegénység és lakhatási válság egyre több és több réteget érint. Gyakorlatilag nem létezik Magyarországon átgondolt lakáspolitikai (...) Az akcióval a szervezők szeretnének nyilvánosságot generálni a lakhatási szegénység kérdésének – azaz szeretnék egy szélesebb közönség számára láthatóvá és megérthetővé tenni a lakhatási krízis létezését, okait és összefüggéseit (...) Az akció legszűkebb célcsoportja hajléktalan művészek és aktivisták, a Vajdahunyad utcai szállón élők, illetve kulturális szereplők, művészek.

Szó szerint idézik a nyolcadik kerületi polgármestert, Kocsis Mátét is (emlékezzünk: Mókus Maxi kerületi polgármesterjelölt ellenfelét!) a saját, köztérrel kapcsolatos felfogásuk ellenpéldájaként:²²

Józsefvárosban mindenhol lesz kamera, mindent látni fogunk a közterületeken, ezért azt tudjuk tanácsolni a bűnözőknek, hogy vagy a háztetőkön közlekedjenek vagy a föld alatt, de az utcán semmiképpen, mert látni fogjuk őket. (Kocsis Mátét idézi Mókus Maxi)

Kocsis Máté beidézésével megformálódott a metafizikai párharcra épülő „vásári dialektika”: „jó” a „rossz”, „szabad” az „elnyomott”, „progresszív” az „illiberális” ellen. A Heinrich Böll Stiftung, egyik támogatójuk, a saját német nyelvű oldalán ezt így írja meg:²³

Művészeti akciókon keresztül a projekt a politikai paranoiáját mutatja meg és a párbeszéd és kritika szükségességét fejezi ki. Könnyed, játékos művészi akciókkal („Kinderleichte Kunstaktionen”) megrengeti a merev rendszert, amit Orbán Viktor csak „illiberális demokráciának” nevez. (Saját fordítás: B. O.)

A német leírásban a kerületi önkormányzat a fehér (minden idézőjel vagy fogalommagyarázat nélkül, mintha ez a jelző ugyanazt jelentené a Föld bármelyik pontján), „normális” (idézőjel az eredeti szövegben) társadalmat védi a hajléktalanoktól, alkoholistáktól, drogosoktól, és a szociális intézkedések helyett ennek nevében folyik a közterületek privatizálása. Mókus Maxi performatív, közterületi, sőt „közösségi határátlépése összefogásban” a kirekesztett hajléktalanokkal ebben az esetben közvetve a fideszes vezetésű önkormányzat logikájának ellentétpárja, ezért is könnyű instrumentalizálni, felmutatni mint „ellenállást”. Az országgyűlési választás és a taktikai szavazás melletti kampány volt az a mozzanat, amikor ellehetetlenült Mókus Maxi és közege számára valóság és fikció határainak állandó öszszemosása. A „Mókusok”, befogadó közegükhöz, az Auróra Közösségi Házhoz hasonlóan, állatjelmezben vonultak fel a taktikai szavazás mellett a Kétfarkú Kutya Párt elosztogatott kampánypénzén²⁴ („tüntess állatul!”).

22 Interneten: <https://www.facebook.com/events/1706288516262857/> (letöltve: 2019. október 28.).

23 Interneten: <http://www.weiterdenken.de/de/2014/10/02/das-paplament-kunst-und-oeffentliche-sphaere> (letöltve: 2019. október 28.).

24 Interneten: <http://ketfarkukutya.com/rosanekateka/> (letöltve: 2019. október 28.).

4. kép. Taktikaiszavazás-kampány

Forrás: demokrata.hu²⁵

5. kép. Békamenet Taktikaiszavazás-kampány

 Pneuma Szöv. / Mókusok 29 új fényképet töltött fel ebbe az albumba: „Operation Dzsumandzsi @MKKP Békemenet” — Budapest környékén. március 29., 7:16 •

Operation Dzsúmandzsi
Golyák és béka a seggejével kimentek menetelni. Frogs and storks came out for the peace march of Magyar Kétfarkú Kutya Párt. A béka segge alól akarunk kijutni. The peace march is an event to support the government. The alternative peace march from the Two-tailed Dog Party said: Down with Democracy! (as a satire). To be "under the frog ass" is a Hungarian expression for being in low condition. So we brought our election booth- frog ass out on the street and also invited storks to join peacefully the march, dancing and flying on the street...Fülke forradalom. Operation Dzsumandzsi will continue. Come and join us.

Forrás: „Mókusok” Facebook²⁶

²⁵ https://demokrata.hu/wp-content/uploads/2018/03/dzsumandzsi_beka.jpg (letöltve: 2019. október 28.).

²⁶ https://www.facebook.com/pg/pneumaszoov/photos/?tab=album&album_id=1242274839239744&ref=page_internal (letöltve: 2019. október 28.).

6. kép. Szavazófülke-installáció

Forrás: a szerző fotója

Ahogy a 6. ábra szemlélteti, az Aurórában egy szavazófülkét állítottak ki, és ezzel a szemléltetőeszközzel kísérelték meg elmagyarázni, hova kell ikszelni a taktikai szavazás során („lisan a szíveddel, egyéniben az eszeddel”), mintha a közönség nem értené a szavazás technikai részleteit, illetve ezzel is megerősítve a politika instrumentális jellegének képzetét, miszerint az pusztán technikai kérdés. A taktikai szavazást már a választások éjszakáján értékelte a kampánypénzt (a „Mókusoknak” is) szétesztó viccpárt elnöke, Kovács Gergő, aki szerint a kormányt nem váltotta le, de szavazatokat szerzett olyan ellenzéki pártoknak, mint a DK, az MSZP vagy a Jobbik.²⁷

Andrew Barry (2001) a demonstrációk genealógiája kapcsán írja le, hogy a *demonstrátor* szó eredetileg a tudományos kísérletek körül segédkezőket jelentette, akik felmutatták az adott kísérlet „igazságát” mind technológiai, mind politikai értelemben. Barry példája egy útpépítés elleni tüntetés (Barry 2001: 19–182), mely során a tüntetők az út közösségre gyakorolt jövőbeli hatását mutatták meg mint „igazságot”, ami alatt nem ideológiák hatását vagy adott érdeksérelmeket értettek, hanem ember és táj viszonyának megváltozását. Ezzel tulajdonképpen a jövőre vetített megváltozott életet tették meg a jelen performatív gyakorlatává (Barry 2001: 170–173). Ennek analógiájára a sajtreszelőből készült kesztyűbáb által megtestesített fiktív mókus nem csak demonstratív mutatja fel önmaga számára kreált világának lehetőségeit vagy „igazságait”, hanem hogy – például a magyar választási kontextusban – egyenrangú ellenlábasa lehet a kerület (akkori) kormánypárti polgármesterének, Kocsis Máténak. Egyenesen jövőt formálhat azzal, hogy a való világban valódi szavazatokat gyűjthet, hogy utána a pénzügyi forrást adó viccpárt politikusa károsnak értékelje az egész átmoralizált taktikai (vagynis hatalomtechnikai) manővert, amiben részt vett. Elmosódik jelen

²⁷ „Az egész arra volt jó, hogy azokat a kispártokat, akik az utóbbi években úgy-ahogy meg tudták szervezni magukat és nem voltak teljesen elviselhetetlenek, kiszorították, tönkretették.” Interneten: <https://24.hu/belfold/2018/04/09/ketfarku-kutya-gergo-valasztas/> (letöltve: 2019. október 28.).

és jövőbeni lehetőség, fikció és politikai valóság, egészen pontosan a pártpolitika határa, geopolitikai kontextusban a Heinrich Böll Stiftung (2014) szerint pedig már Orbán Viktor rendszerét „rengeti meg” Mókus Maxi, a világ rosszaságán kívül álló hegeliánus széplélek fikciója.

Chantal Mouffe (2013) szerint napjaink nyugati demokráciáiban politika helyett morális konszenzus van. Mouffe koncepciójában aszerint tesz különbséget „politikai” és „társadalmi” között, hogy míg a „társadalmi” az állandósult közösségi gyakorlatok rendje, addig a „politikai” ezen rend megváltoztatásáról szól. Minden rend hatalmi struktúrák rendje, hatalmi relációk kontingenciája, de természetesnek állítja be magát, ami más rendek kizárásával valósul meg. Ami egy adott pillanatban éppen „természetes rendnek” minősül, az egybeforrva a „józan ésszel” csak egy állandósult hegemonia, semmi esetre sem eleve adottan objektív igazság. Ezzel szemben a politika az állandósult rend megváltoztatásának, az ellentéteknek és konfliktusoknak a terepe – de csak a posztpolitika állapota marad, ha elveszik a demokrácia, vagyis a rend konszenzusus megváltoztatásának lehetősége. Mouffe szerint a politika eltűnéséhez kapcsolható az identitások elszaporodásának jelensége is. Ha a politikai formációk körül nem formálódnak identitások, ha a „mi” vs. „ők” dichotomizáló megkülönböztetés nem működhet politika mentén, akkor a mindenkori identitás vallásos, nemzeti, morális, tehát a politikaitól eltérő alapra fog helyeződni. Ezek a mozgalmárok biopolitikával, sőt pártpolitikával foglalkoznak, de még csak nem is természetből fakadó társadalmi rendnek, hanem egyenesen a természet részeinek állítják be magukat, a tevékenységeiket pedig a „józan észből”, „emberségből” fakadónak, elfedve ezzel társadalmi beágyazottságukat, valamint kifejezetten a politikai szerveződésekkel létrejövő közös hálózatosodást is.

A felvilágosodás korában az észak–dél polarizációt felváltó átmoralizált kelet–nyugati dichotómia, ezen belül Kelet-Európa mint a Nyugatról leválasztott „civilizálatlan” terület (Wolff 1994) képződik le a Heinrich Böll Stiftung Mókus Maxi tevékenységéről hírt adó szövegében. A német tudósítás és a Budapesten történt akciók között többszörös áttétellel fedezhető fel: támogató szervezetek, többnyelvű pályázati anyagok, a résztvevők bevonásának szintjei, különféle nyilvánosságok, nyelvek, mint a német, angol, magyar. Ezzel együtt a „Mókusok” távolságot hidalnak át a hajléktalanok és saját maguk között, miközben a magyarok és a németek közötti „civilizációs” távolságot artikulálják újra. Nem is jelentkeznek a magyarok „képviselőre” (a hajléktalan magyarokéra vagy nem magyarokéra igen), nem állítják, hogy bármit reprezentálnának, ami specifikusan magyar, mindenestre a Fidesz ellenfelei lesznek a kerületben. Nem kell nyíltan „európázní”, vagy ahogy a civilizálgató élcsapatok tenni szokták, a nyugati progressziót invokálni,²⁸ elég, ha feláll a kelet-európai terepen a németül és angolul beszélő, feddhetetlen élcsapat a hajléktalanok polgármestere Mókus Maxi mögött, akinek támogatói köre inkább elkülönöződni kíván a „választóktól”, mintsem azonosulni velük. A jelen írás közvetítette kritikai értelmezés alapján ezen szervezetek azt kommunikálják, hogy noha Orbán Viktort sorozatban háromszor is megválasztották Magyarország miniszterelnökének, de ugróiskolázással, bábozással, jelmezversennyel meg lehet dönteni a rendszerét: a Mókus Maxi által performatívan és médiareprezentációkon keresztül felállított, átmoralizált keretben kijelölődik a magyar nép akaratának, a magyar demokráciának az értéke.

28 Lásd például Böröcz (2006) vagy Melegh (2005) példáját a nyugati progresszióhoz fohászkozó, petíciózó magyar értelmiségről vagy Ferő és Bajusz (2018) leírását a „progresszív” aktivizmusról.

„Mályvák”

Mint ahogy Mókus Maxi sem a hajléktalanság, a nyomor valóságát adja vissza, a Mályvavirág Alapítványnál sem a méhnyakrákszűrés materiális valóságát beszéljük el. A „Mályvák” több technológiát (méhnyakrákszűrés, HPV-oltás, HPV-teszt) is igyekeznek a nagyközönségnek bemutatni, de eközben – mint ahogy elemzésemből kiderül – nem csak a vonatkozó tudományos bizonyítékoknak mondanak ellent, de még a saját állításaiknak is.

A Beszélő Bugyik Bisztró a Mályvavirág Alapítvány eddigi legnagyobb projektje – korábban már rendeztek rajzversenyeket, köztéri festést és közösségi kézimunkázást is. 2018 januárjában a Budapesti Allee bevásárlóközpontban állt fel a Bisztró. Az Allee-ban szó szerint bugyik beszélgettek, vagyis a díszes pavilon alatt asztalok köré rendezett székek háttára beszéd-buborékokban iránymutatásokat adó vagy kérdéseket feltevő papírbugyik (és még egy nőket megszólító férfi alsógatyája is) kerültek rögzítésre:

7. kép. Beszélő Bugyik Bisztró

Forrás: Mályvavirág Alapítvány Facebook²⁹

Mint azt a helyszínen elmondták nekem, ahol megfigyelő résztvevőként voltam jelen, maga a kampány a Mályvavirág Alapítvány alapítójának az ötlete volt, amit egy rendezvényszervező cég segített kivitelezni. A Beszélő Bugyik Bisztró, melyet például a Merck vagy a Synlab gyógyszeripari cégek molinói is „díszítettek”, egyszerre promotált HPV-tesztet, citológiai szűrést (köznyelven méhnyakrákszűrés, PAP-teszt) és HPV elleni oltást, mint ahogy egyébként is több betegséggel és a megelőzés több technológiájával foglalkozik a szervezet.

Ezen a ponton külön kitérnék a „Mályvák” mint nem kormányzati szervezet (NGO) tevékenységének biopolitikai aspektusaira mind az esettanulmány, mind az esettanulmánynál át-

²⁹ <https://www.facebook.com/malyvavirag/photos/a.1723220304366905/1723248717697397/?type=3&theater> (letöltve: 2019 október 26.).

fogóbb kontextus szintjén. A „Mályvák” semmiben nem kérdőjelezik meg a nyugati orvoslás autoritását, a tudomány kölcsönözte szakértői legitimációra például szakértők megszólaltatásával is hivatkoznak. Ennek ellenére azonban folyamatosan ellentmondanak a tudományos bizonyítékoknak, tényeknek, és ezzel együtt a saját állításaiknak is, amit a következő példa is jól szemléltet: „*Finnországban 1, Magyarországon 400 nő halt meg méhnyakrákban tavaly [2016-ban]*” – nyilatkozzák a „Mályvák” az nlcafe.com szalagcímében,³⁰ ami tényszerűen nem igaz, hiába invokálnák a nyugati jó példát. A WHO rákregisztere szerint³¹ 2013-ban (ami az éppen elérhető legfrissebb adat) 54 haláleset történt Finnországban méhnyakrák miatt, 2012-ben 51, 2011-ben 47, 2010-ben pedig 55.

„*Minden leletem negatív volt, mégis rákos voltam*” – nyilatkozik a *Kiskegyed* magazin címlapján a Mályvavirág alapítója.³² „*Rajtad is múlik*” – mondja ennek ellenére egy beszélő bugyi. „*Menjen mindenki nőgyógyászhoz, csak öt perc, nincs kifogás!*” – mondják felszólító módban a további beszélő bugyik, pedig ahogyan a Mályvavirág is elmondja,³³ a HPV-teszt otthon is elvégezhető.

8. kép. Éves szűrés és ambuláns műtét, a virággal párba állítva

Forrás: Mályvavirág Facebook³⁴

30 Interneten: <https://www.nlcafe.hu/egeszseg/20160126/mehnyakrak-megelozes-szures/> (letöltve: 2019. október 28.).

31 Interneten: <http://www-dep.iarc.fr/WHODb/WHODb.htm> (letöltve: 2019. október 28.).

32 Interneten: <https://www.facebook.com/malyvavirag/photos/a.515330685155879.117040.507065589315722/535999439755670/?type=3&theater> (letöltve: 2019. október 28.).

33 Interneten: <http://malyvavirag.hu/ha-szeretned-megelozni/hpv-teszt/onmintaveteles-hpv-szures> (letöltve: 2019. október 28.).

34 <https://www.facebook.com/malyvavirag/photos/a.515330685155879/1161147573907517/?type=3> (letöltve: 2019. október 26.).

9. kép. Évi tízezer beavatkozás, mint ok a teszt elvégzésére

Forrás: Mállyavirág Facebook³⁵

Viszont a HPV-teszt kapcsán leírják, hogy:

A HPV-teszt lehetőséget ad arra, hogy azokra a nőkre több figyelem jusson, akik magas kockázatú HPV-vírussal fertőzöttek. Segít abban is, hogy kiküszöbölve a magas kockázatú HPV-fertőzést, lecsökkenjen az indokolatlanul magas konizációk száma Magyarországon (~10 000/év).

Ezt az adatot érdemes kontextusba helyezni: az országban évente körülbelül 400 méhnyakrákos halálessel számolhatunk (WHO 2011, 2012, 2013), az összes rákos halálessel a nők között körülbelül 14 000 fő, míg a férfiak között körülbelül 17 000, az országban az összes halálessel pedig évente 130 000 fő körül van (KSH 2016). 2013-as ÁNTSZ-adatok szerint a citológiai vizsgálaton való részvételi arány (szűrési és diagnosztikai kódon jelentettek) 32% volt. A fentiekből is egyértelmű, hogy sokkal több halálessel lenne, ha mind a tízezer konizációs műtét indokolt lenne, és a Mállyavirág is az indokolatlanul magas számú konizációra hivatkozva reklámozza a HPV-tesztet.

A fent vázolt tendencia nemzetközi adatokkal is egybevág. Amikor a brit méhnyakrákszűrő program hatékonyságát ellenőrizte a Brit Nemzeti Egészségügyi Szolgálat (vagyis a szűrések szolgáltatója), a bristoli térségben 255 000 nő szűrésen való részvételének tanulságait vonták le: egy szűrési ciklusra jutott 15 551 abnormális, valamilyen rendellenességet mutató teszt-eredmény (Raffle et al. 1995). A kutatás megállapítja, hogy a szűrés hatása a halálozási rátára túl alacsony ahhoz, hogy mérni lehessen. A méhnyakrákszűrési program értékelésének fő konklúziója, hogy nem szabad népegészségügyi programot bevezetni klinikai tesztelés nélkül. A bristoli térség (Raffle et al. 2003) kumulatív adatvizsgálata szerint minden valódi rákos esetre 150 abnormális teszt, több mint 80 kivizsgálás, több mint 50 kezelés jut, mivel alacsony prevalenciájú betegség bizonytalan kimenetelű „megelőző állapotait” („pre-cancer”) keresik tökéletlen módszerekkel. Mivel a tesztet nem sztereotizálták, se nem szenzitív, se nem specifikus, az adott kutatólaboratóriótól függően nagy eltérések fedezhetők fel (Pathol 1994; Raffle et al. 1995).

³⁵ <https://www.facebook.com/malyvavirag/photos/a.515330685155879/765534360135509/?type=3&theater> (letöltve: 2019. október 26.).

Egy 97 tanulmányt felölelő szakirodalmi áttekintés (Nanda et al. 2000) főbb megállapításai szerint a méhnyakrákszűrés becsült szenzitivitása (valódi pozitív tesztek aránya) és specifikussága (valódi negatív tesztek aránya) nagyban változik a szóban forgó tanulmányokban, illetve a legtöbb tanulmány becsült értékei sem tekinthetők tárgyilagosnak. A 12 legkevésbé részrehajló értékeket produkáló tanulmány szenzitivitási mutatói is nagyon változók, az értékek 30 és 80% között szóródtak.

A Mályvavirág 70%-os szenzitivitást ír a citológiára a HPV-teszt reklámozása kapcsán.³⁶ Az adatok kontextusa elveszik, és valójában a teszt problémáit megmutató adatok fognak a „Mályvák” szerint okot adni a teszt elvégzésére. Ahelyett, hogy a kockázatkezelés eszközeként ismertetnék – melynek alkalmazása maga is kockázatokkal jár, hiszen amellet, hogy felesleges műtétekhez vezethet, valós eseteket nem mindig fedez fel –, a szűrést a felelősen és helyesen gondolkodó állampolgárok elkerülhetetlen feladataként prezentálják. Különféle médiumok együttes használatával, folyamatosan változó intenzitású médiajelenléttel, mint ahogy az egész éves, online média és nyomtatott sajtó általi „szemléletformálásnak” eufemizált fenyegetőzés után a megjelenés első kontextusa a bevásárlóközpont, azután befogadó térként a pop-up bisztróban a székek a lehetségesen elfoglalható női szubjektumpozíciók, és a bisztró készre fogalmazott, fogyasztható mondatokat kínál, amiket a szakértőkkel, illetve a betegségben érintettekkel való közös workshopok során be is lehet vetni. Ezzel együtt az interakciók összessége (a hoszteszek és szakértők segítségével) egy morális értelmezési keretbe ágyazza a kockázatkezelést: az „igényes nő” magától értetődő feladata az önmenedzselés, önregulálás.

10. kép. Installáció a közös fotózkodáshoz a Beszélő Bugyik Bisztróban

Forrás: Mályvavirág Facebook³⁷

36 Forrás: <http://malyvavirag.hu/ha-szeretned-megelozni/hpv-teszt/hpv-szures> (letöltve: 2019. október 28.).

37 <https://www.facebook.com/malyvavirag/photos/a.1723220304366905/1723246281030974/?type=3&theater> (letöltve: 2019. október 26.).

A „Mályvák” tevékenysége jó eséllyel párhuzamba állítható a Dove-reklámokban megjelenő társadalmi mozgalmak rendszerkonformmá szelídített üzeneteinek szociológiai kritikáival (például Johnston és Taylor 2008). Lehet egy test „nagyobb”, lehet valaki szeplős, meg van adva, hogy milyen regiszteren, milyen variánsokkal lehet valaki „egyéni”, de a határok, a „higiénia” betartása az, ami nem választás kérdése. E liberális szubjektum ideáljaként funkcionáló keretrendszerben felfedezhető a női test kontrolljának, megregulázásának szükségességét hangsúlyozó „racionális” konszenzus.

Margrit Shildrick (1994) a „leaky bodies” (szivárgó test) fogalmat használva fejti ki, miszerint a liberális szubjektumideál emberképe alapvetően férfiakra alapozott, aminek következtében a nők a férfiktól radikálisan eltérően, ezáltal inferior státuszúként konstituálódnak. A női test természetes biológiai folyamatai betegesnek, gyengének, egyenesen morálisan alacsonyabb rendűnek tételeződnek, ha az „ember” a világtól éles határokkal elválasztott, atomizált individuum. A szülő, menstruáló, szoptató női test a „szivárgó test”, mint ahogy egy elromlott csapból szivárog a víz. Shildrick megállapítása, hogy a női test szabályozása, a természetes testi folyamatok vagy egyáltalán a női lét medikalizálása és patologizálása az, amivel a liberális feminista diskurzus nem tud érdemben mit kezdeni, hiszen a liberalizmus világgépének alapjait³⁸ rengetné meg. Pateman (1988) is a liberális ontológiából indul ki: a liberális elveken alapuló társadalomszervezésből, a szerinte valójában férfiakra szabott liberális egyenlőség eszméjéből kiindulva elemzi a női test arra való képtelenségét, hogy a liberális keretek között megfogalmazott integritásra és autonómiára tegyen szert. Shildrick és Pateman egymástól függetlenül is arra a következtetésre jutnak, hogy aki nőként szeretne a liberális szubjektum ideáljának megfelelni, annak férfiakra szabott elvárásoknak kell eleget tennie, közben folyamatos harcot folytatva a saját testével. Az igényes nő ebben az esetben az angolszász szakirodalomból jól ismert, a kockázatokat az elvárások szerint kezelő, felelősségteljesen öngondoskodó nő (*responsible women*)³⁹ magyar megfelelője: saját magát kontrollálja, fegyelmezi és menedzseli, ezáltal kívülről érkező, de immár sikeresen internalizált igényeket támasztva önmagával szemben. Önkorlátozása identitásképző mozzanattá válik, elfedve ezzel annak társadalmi vonatkozásait, „természetessé” téve a saját testtel való mindennapi küzdelmet. Hiába lehetne otthon is HPV-tesztet végezni, vagy hiába írja le a Mályvavirág is, hogy aránytalanul sok a konizációs műtét (és ezt ki is mondja a Mályvavirág), nem számítanak sem a tudományos bizonyítékok, sem a nemzetközi policy trendek megfordulása,⁴⁰ vagy akár az alapító személyes tapasztalata a teszt kudarcáról. A Mályvák diskurzusában a test nem szabadulhat fel, a Mályvavirág „józan ész”-konszenzusa a női test elkerülhetetlen megregulázására vonatkozik, ami a mindennapok szintjén normalizálva, sőt morális parancsként jelenik meg a Mályvák diskurzusában és praxisában.

A „Mályvák” világában a nőket szemérmetlenül kísérlik meg bevonni a tudományos eredményekkel korántsem egyértelműen igazolható egészségügyi szűrésekbe, mintha mindenki

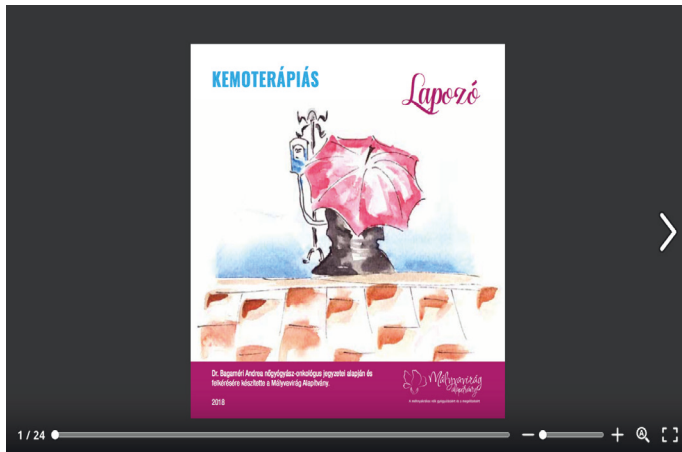
³⁸ Liberális szubjektum alatt az atomizált, eredendően versengő, a saját hasznát maximalizálni igyekvő egyént kell érteni.

³⁹ Az angol fogalom nem csak testtel vagy fogyasztással kapcsolatos, mint a magyar „igényes nő”. Például Nicholls (2017) és Stanko (1996) a személyes biztonsággal kapcsolatban használják ezt a fogalmat, az önkorlátozás, az öngondoskodás személyes felelősséggé válását bemutatva.

⁴⁰ Például <http://www.parliament.uk/business/committees/committees-a-z/commons-select/science-and-technology-committee/news/report-health-screening> (letöltve: 2019. október 28.).

már eleve áldozat lenne – „minden nő Mályvavirág”⁴¹ A previvors közben valódi jelenséggé nőtte ki magát: olyan túlélőkről (*survivors*) van szó, akik csak a betegség magasabb kockázatát hordozzák magukban (pl. BRCA-gének, Lynch-szindróma). A „previvor” úgy él túl egy betegséget, hogy még nem betegedett meg benne, viszont beavatkozásokon esik át, például BRCA-gének esetében ilyen beavatkozás lehet a mell vagy petefészek eltávolítása. Ennek ellenére például BRCA previvornek lenni más rákrisikót jelent (például mutációtól függően akár 80% is lehet a mellrák esélye, ill. más rákfajtáké is jóval magasabb),⁴² mint nőnek (tehát a „Mályvák” logikája szerint „Mályvavirágnak”, a méhnyakrák által érintettek) születni. Betegség, identitás, közösség viszonya is más volt korszakonként: a nyolcvanas években a homoszexuális közeg életében az AIDS megjelenésekor valóban közös identitást adott, hogy egymást fertőzték meg, közben marginalizált közösség tagjaiként egymásról gondoskodtak (lásd pl. Watkins-Hayes 2014). Ha viszont minden nő „Mályvavirág”, akkor a méhnyakrák egyébként alacsony kockázati tényezője a nők életének megkerülhetetlen részévé válik (e logika szerint a „női sors” egyenlő a „szenvedéssel” és „gyengeséggel”). Mindez normalizálja az egyébként sok esetben teljességgel felesleges beavatkozásokat, a tízezer műtetre való hivatkozáskor pedig érdemben nem tematizálják a felesleges műtéteket, amik más kontextusban már másfajta teszt elvégzésére adnak okot, és indokolatlanul magas számúként hivatkoznak rájuk. A Mályvák az általuk felvázolt keretrendszerben az elkerülhetetlen bajt előzik meg; ehhez még hozzáadódik az a manipulált diskurzus is, miszerint a „rózsaszín szalag” mozgalom páciensből túlélőt kreáló narratívájában a mellrákot is az élet egy transzformatív, hovatovább normális állomásaként kísérik meg beállítani, sőt a mellrákról egyenesen él-ményként beszélnek.⁴³

11. kép. Kemoterápiás Lapozó címlapja

Forrás: Mályvavirág Kemoterápiás Lapozó kiadvány⁴⁴

41 Például <https://infostart.hu/életmod/2016/05/09/minden-no-malyvavirag> (letöltve: 2019. október 28.).

42 <https://www.cancer.gov/about-cancer/causes-prevention/genetics/brcfa-sheet> (letöltve: 2019. október 28.).

43 Például <https://breastcancer-news.com/2017/06/05/breast-cancer-survivors-remembers-joy-of-her-chemo-graduation/> (letöltve: 2019. október 28.).

44 https://issuu.com/malyvaviragok/docs/malyva_kemo_kiadvany_2018jan (letöltve: 2019. október 26.).

12. kép. Kemoterápiás ballagási torta

Forrás: Facebook⁴⁵

A vonatkozó szociológiai szakirodalom kifejti, hogy a kockázatkezelésből kiolvasható állam és egyén viszonya (Rose 1999), illetve a vonatkozó irodalmak a szűrést is a diskurzus és egyén viszonyán keresztül (pl. Armstrong 2007) vagy az öngondoskodás és a moralitás összekapcsolódásának példájaként (Howson 1998, 1999; Bush 2000) ragadják meg. A biopolitika pedig pontosan ilyen viszonyokon keresztül működik, ezért szignifikáns a részvétel ezekben a „mozgalmakban” és gyakorlatokban. Nikolas Rose (1999) – a brit milió kontextusában – egyenesen „aktív állampolgárságról” beszél, vagyis napjainkban az állampolgári lét nem kötelességek teljesítését és jogok gyakorlását jelenti, hanem társadalmilag előirányzott fogyasztást, a „helyes” fogyasztói döntések összességét, a felelősségteljes választásokat, vagyis negatív részvételiséget.⁴⁶

A tízezer műtét apropóján a „Mályvák” a védőoltást is⁴⁷ promotálják. A védőoltásról forgatott kampányvideójukban egy kislánnyal egyenesen azt mondatják, hogy az oltás azért szükséges, hogy később lehessen gyereke. Ezt értelemszerűen soha nem állították a védőoltás jogtulajdonosai, nem létezik meddőség elleni oltás. Emellett a kampányvideóban szó szerint elhangzik a mondat: „*hogyan nő nőnek érezze magát és kiteljesedjen, ahhoz az kell, hogy életet adhat*”, miközben a Mályvavirág Alapítvány méhnyakrákosok betegekkel és olyan túlélők rehabilitációjával is foglalkozik, akik a daganatos megbetegedések szövődményeként gyakran elveszítik méhüket.⁴⁸ A Mályvavirág Alapítvány szótárából idézve:⁴⁹

A méh (uterus) rendeltetése a megtermékenyített pete befogadásában áll, hogy benne a magzat kifejlődjön, majd érettségét elérve megszülessen. A méh egyrészt fellazult nyálkahártyájával és a méhlepény anyai részének alkotása útján táplálja a fejlődő magzatot, másrészt pedig a magzat érettségének elérésekor izomfalának összehúzódásaival biztosítja annak világra jöttét, megszületését.

45 <https://i.pinimg.com/originals/dd/e0/fd/dde0fd-98e09314043a4d511fbc9de81.jpg> (letöltve: 2019. október 26.).

46 Ennek a logikának megfelelően lásd a behavioural economics és a nudge policy szerepét a szűrésekben (például Purnell et al. 2015).

47 <http://www.malyvavirag.hu/kik-vagyunk/hirek/vedd-meg-lanyodat-hogy-egyszer-o-is-edesanya-lehessen> (letöltve: 2019. október 28.).

48 <http://www.malyvavirag.hu/ha-nem-sikerult-megelőzni/koszontunk> (letöltve: 2019. október 28.).

49 <https://malyvavirag.hu/ha-nem-sikerultmegelőzni/szotar> (letöltve: 2019. október 28.).

Arról azonban nem közölnek információkat, hogy méh nélkül milyen biológiai változások mennek végbe a női testben. Valójában a méh funkciója sokkal összetettebb annál, hogy azt pusztán annak magzatkihordó képességére lehessen redukálni: többek között a kismedence vérrellátásának szabályozásában, a női orgazmusban, az endokrin rendszer megfelelő működésében is fontos szerepet játszik. A Mályvirág Alapítványhoz hasonló nem kormányzati szervezetek már figyelembe veszik ezt: az egyesült államokbeli HERS Foundation⁵⁰ például oktatóvideót készít a női anatómiáról, orvosi szakfolyóiratok cikkeit teszi közzé és adatokat gyűjt a méheltávolítás szövődményeiről. Már a nagyközönségnek készült orvosi oldalakon is leírják, hogy a méh funkciója összetett,⁵¹ vagy azt, hogy az anyaméh eltávolításának a meddőségen kívül rengeteg más negatív következménye is lehet.⁵² A Mályvirág Alapítvány egy másik kisfilmjében egy magyar celebritás sugdos oda a Sugarbird márkaboltban ruhát próbáló nőknek hízelgő szavakat: „nagyon szép vagy”, továbbá „remekül áll”, majd kilép a tükör mögül, átad egy-egy virágot az épp ott tartózkodó nőknek; emlékezteti őket arra, hogy a „belső is fontos!”, illetve „nézsd meg a petefészked nőgyógyással!”, miután a kérés nélkül megszólított, kioktatással zavarba hozott nő elveszik a virágot és udvariasan bólogatnak. Máshol a Mályvirág Alapítvány arról ír, hogy a petefészkekrátot nem lehet szűrővizsgálat-tal kimutatni, még diagnosztizálása is nehézségekbe ütközik.⁵³

A kisfilm a határok folyamatos áthágását reprezentálja. A mit sem sejtő alanyokat kémek által használt módszerekhez hasonlóan, tükör mögül megfigyelik. Ezután testetlen, éteri hang szólal meg, akinek „szép vagy”- és „jól áll neked ez a ruha”-típusú mondatai kinyilatkoztatásként hatnak. A megfigyelőkabint a kísérleti tértől elválasztó tükör mögül a kezében virágcscokkorral kilépő Kamarás Iván ahhoz a Deleuze (1997) által leírt, mindenhol jelenlévő, a fizikai térben szétszóródott megfigyelésgépezethez hasonlatos, ami a központi megfigyelőt feltételező panopticon utáni hatalom legfőbb sajátossága. A megfigyelő és megfigyelt közötti határok átlépése, a szó szerint vett „bugyikban turkálás” azt az elnyomó diskurzust termeli újra, ami alapján a női test megkérdőjelezhetetlenül „köztulajdon-virággá”⁵⁴ válik. Ennek hátterében a női test medikalizációjának imperatívusza áll, mely a női testbe egyre beljebb hatoló mesternarratívaként az ultrahangvizsgálat megkérdőjelezhetetlen szükségességét beszéli el (lásd pl. „A nőgyógyásznál ultrahanggal nézsd meg a petefészked!” felszólítást). A „megmentő” szerepében tetszelgő tudomány egyre beljebb férkőzik a porózus, tökéletlen, ennél fogva patológikus női testbe, mindemellett általános tendencia, hogy elmosódik a határ test és média között (Zylinska és Kember 2013).

A testi integritás határainak lebontása, a paternalizáló felügyelet normalizálása éppúgy jelen van a filmre vett, előre megrendezett próbaütközés akcióban, mint a Beszélő Bugyik Bisztró során. Ezt a logikát követve a Beszélő Bugyik Bisztróban az eseményért felelős rendezvényszervező cég egyik munkatársa elmondta nekem, hogy „*megtehetjük volna azt is, hogy megállítjuk az első harminc nőt, aki itt elsétál, és megkérdezzük, mikor volt utoljára nő-*

50 Interneten: <https://www.hersfoundation.org/> (letöltve: 2019. október 28.).

51 Interneten: például <https://www.news-medical.net/health/What-Does-the-Uterus-Do.aspx> (letöltve: 2019. október 28.).

52 Interneten: <https://www.webmd.com/women/news/20180103/hysterectomy-may-have-long-term-health-risks> (letöltve: 2019. október 28.).

53 Interneten: <http://malyvirag.hu/a-petefeszkekrakrol> (letöltve: 2019. október 28.).

54 Kézenfekvő a hasonlat Kiss László nagy felhaborodást kavart virágcscokrával, amelyet az általa évtizedekkel korábban csoportosan megerőszakolt nőnek adott.

gyógyásznál” (sic!). A Beszélő Bugyik Bisztróban eltöltött napom során többször előkerült az egyébként Machiavellinek, a politikai játszmák reneszánsz mesterének tulajdonított „bölcesség”, miszerint „a cél szentesíti az eszközt” (exitus acta probat). A Mályvavirág Alapítvány vélhetően arra gondolt, hogy a méhnyakrákszűrés népszerűsítése megkérdőjelezhetetlenül jó ügy, miközben akaratlanul is azt beszélték el vele, hogy ez nem más, mint (bio)politika és manipuláció.

Ha ki lehet fejteni jelen ügyek komplexitását, ha kiágyazzuk őket átmodernizált fogalmi keretrendszerükből – mint ahogyan a „Mályvákánál” a méhnyakrákszűrést az igényes, felelősségteljes nő és a rossz, egészségével nem törődő, tehát alacsonyabb rendű, felelőtlen emberek hamis szembeállításával prezentálják –, akkor egyértelműen megmutatkozik, hogy „a józan paraszti ész” („még idejében el kell kapni a bajt!”, „előzd meg!” stb.) pusztán társadalmi konvenció, vagyis korhoz kötött, kurrens paradigmák mentén létrejött kollektív beidegződések összessége, amit ráadásul tudományosan már régóta meghaladtak. Ezzel egybevág, hogy az egyébként tengerimalacok szaporodási ciklusait kutató zoológus által kifejlesztett méhnyakrákszűrés napjainkban már szintén meghaladott tudományos elképzeléseken alapult, emellett komplex társadalmi, politikai okai vannak, hogy népegészségügyi program lett anélkül, hogy sztenderdizálták volna.⁵⁵

A cukiság mint depolitizáló tényező

Először is szeretnék egy definíciót megfogalmazni a cukiságra. Úgy gondolom, hogy a leginkább kiváltott hatása mentén lehet megragadni a fogalmat: cuki az, ami gyámolításra szoruló és nem fenyegető, tehát ami annyira erősen, érzelmi válaszként, sőt már-már morális parancsként várja el az elfogadó, támogató hozzáállást, hogy kikapcsolja a kritikai ítélőképességet, még mielőtt az működésbe léphetett volna, és ezáltal a szubjektivitás regiszterére tereli a diskurzust. Mint ahogy nem létezik giccs médiareprezentáció nélkül (például önmagában véve egyetlen naplemente vagy virág sem giccses), csak akkor válik valami giccsessé, ha közhelyesen, túlzóan vagy szentimentálisan ábrázolják (Moles 1975; Dorfles 1986). Tehát egy olyan képfenomenon, ami a „cukiság” karakterjegyeit hordozza magán, önmagában még nem cuki, hanem a médiareprezentáció teszi azzá. A cukiság tehát előfeltételez egy tartalmilag vagy kontextusában módosított, a tömegmédiá által manipulált jeltárgyat.

Mindkét esettanulmányom tárgya első látásra politikamentesnek, „ártatlannak”, „jónak” tűnhet. A Mályvavirág Alapítvány fiktív valóságteremtése a következő mozzanatokot tartalmazza: színvilága a rózsaszín, a „vélt-valós daganatos beteg mint vásárlóerő” fogyasztáshoz igazítása, valamint korunk patriarcho-kapitalizmus sztereotipikus nőképébe tökéletesen illeszkedő igényes, önmagával törődő nő eszménye. Esztétikájában is követi a Komenfranchise, a „rózsaszín szalag” mozgalom brandjét. Minden kiporciózott, befogadható, „kellemes”, már-már steril, nélkülözi a túlzásokat. A Mályvavirág-események hoszteszei mindig rózsaszín ruhát viselnek (például *13. ábra*), „stepfordi feleségek” hangulatot varázsolva az eseménynek helyt adó Allee-ba. Ez maga a megszelídített természet, mint ahogy „a természethez tartozó” női test is domesztikálásra szorul.

55 Interneten: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/11620085> (letöltve: 2019. október 28.).

13. kép. A Mályvavirág téged is vár

Forrás: Mályvavirág Facebook⁵⁶

Mókus Maxit konkrétan egy sajtreszelőből készült kesztyűbáb, illetve egy nagy fabáb jeleníti meg, aminek a szőre emberi haj: a Tolnai Lajos utcai elhagyatott telken, Mókus Maxi bázisán pop-up fodrászat is volt. A Youtube-videókban Mókus Maxi narrátora akcentussal beszél magyarul, mintha csak gyerekeknek mondana mesét.

14. ábra. Mókus Maxi megálljt parancsol

Forrás: Pneuma szöveg Youtube-csatornája, „Az átadások hava”⁵⁷

56 <https://www.facebook.com/malyvavirag/photos/a.515330685155879/921841581171452/?type=3&theater> (letöltés: 2019. október 26.).

57 <https://www.facebook.com/mokusmaxi/photos/a.465263200243018/501134419989229/?type=3&theater> (letöltve: 2019. október 26.).

Forrás: Pneuma szöv. Youtube-csatornája, „20 Forint Operetta”⁵⁸

A szöveg magyar fordítása: „Mókus Maxi ágról ágra ugrál, volt egyszer egy otthona, többé már nincs.”⁵⁹ A „Mályvák” is, a „Mókusok” is rajzversenyeket rendeznek, a „Mókusok” emellett ugróiskolát is, míg a „Mályvák” virágokat kötnek, horgolnak. A „Mályvák” kollektívá terjesztik ki az egzisztenciális érintettséget, mintha a méhnyakrák mindenki ügye lenne, pedig az évi összesen 130 000 főre becsült összes halálesetnek a körülbelül 400 csak nagyon kis százaléka. A „Mókusoknál” társadalmi csoportok találkoznak, a „Mókusok” kifelé orientálódnak, mások – pl. hajléktalanok – keresésére indulnak.

Mindkét csoport tevékenysége (az adott eszközkészlet, médiahasználat) interfész, társadalmi csoportok megkreatálása és érintkezési felülete van előmozdítva és leszabályozva, a kis saját világok kiterjesztése, azokba mások beengedése előre megadott, más közegekben széles körben alkalmazott, a mozgalmárok által importált kulturális forgatókönyvek (identitáselemek, morális axiómák, cselekvési modellek) szerint.

A „Mályvákat” illetően akár a betegség identitássá tétele, akár a rák rózsaszínesítése hosszú múltra visszatekintő stratégiai eszköztárak, amelyeknek a történetét az alábbiakban tekintem át, összefonódva azzal a folyamattal, *ahogyan betegségből identitás lett* (kiemelés a szerzőtől – B. O.). Ennek első példája az AIDS-aktivizmus. Samantha King (2008) leírja, ahogy a „rózsaszín szalag” mozgalma az identitárius AIDS-aktivizmus mintájára tematizálta a mellrákot: a politikai és piaci szereplőkkel, köztük a mammográfia forgalmazóival összefonódott „rózsaszín szalag” mozgalom tünete is, előmozdítója is annak, ahogy a mellrák a közbeszédben stigmatizált, egyedül elviselendő betegségből olyan járvánnyá transzformálódott, amivel a politikának kellene foglalkoznia. Később a mellrák normalizált, az öszüléshez vagy a menopauzához hasonló élettapasztalat lett, illetve a „tudatosság”, az egyéni cselekvésre buzdító figyelemfelhívás vált a rák megelőzés domináns narratívájává. Barbara Ehrenreich (2009) *Smile or Die* [Mosolyogj vagy halj meg] című könyvében a mellrák ró-

⁵⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=ahpBvyG7P5Y> (letöltve: 2019. október 26.).

⁵⁹ A szerző fordítása – B. O.

zsaszínésítése (pinkification), a rákkal kapcsolatos emberi szenvedés, illetve tudományos és politikai ügyek rózsaszín, pozitív érzelmekre rájátszó, az eseményeknek szirupos gicccsel való elfedése miatt kritizálja a Koment. A rák hazug, infantilis pinkifikálása – a rózsaszín kemoterápiás egységekkel, a pink KFC-csirkével és más hasonló termékekkel elérve a kívánt hatást – az, ami eltereli a figyelmet arról, ahogy számos kezelés nem hatékony, és számos esetben egyéni döntések (táplálkozás, életvitel) helyett nagyon is környezeti tényezők okozzák a daganatos megbetegedéseket. Közben még a mellrákot is egyenesen adománynak kellene felfogni, egy ilyen ajándéknak pedig örülni illik, tehát nem lehet megélni és kifejezni a betegséggel együtt járó dühöt és kétségbeesést. Közben a „pinkwashing”⁶⁰ kritikái már tudományos fórumokra is eljutnak⁶¹ vagy egyenesen egész kampányok épülnek rájuk.⁶² A magyar civil szférában egyelőre még a „pinkwashing” kritikája gyerekcipőben jár vagy nincs is jelen. Ahogy a Női Érdek ernyőszervezet dokumentumából kiderül, a magyar nőmozgalom stratégiai kérdésnek tekinti a részvétel növelését a rákszűrésen,⁶³ liberális feminista perspektívából legitimálva ezzel a „józan ész” hamis konszenzusát és az egyénre felelősséget áthárító, a figyelemfelhívásra és önmenedzselésre épülő narratívát.

Mókus Maxi cukiságának hátterét az egyik résztvevő magyarázta el: az anarchista mozgalom a black bloc⁶⁴ után új fordulatot vett, cuki jelmezekben – például kiscica vagy nyuszi – mentek tüntetni vagy virágokat adtak a rohamrendőröknek, ezzel elkerülve a súlyosabb túlkapásokat vagy az esetleges megtorlásokat. Mókus Maxit, az elárvult, hajléktalan mókust alkotói egyenesen „az antidiszkriminációs fegyverüknek”⁶⁵ vagy „multifunkcionális óriásmókusnak” ábrázolják.

Egyszerű, barátságos fiktív világok

A szelf kiterjesztése, illetve az egyszerű, kiszámítható világokba történő regresszálódás bizonyult egyensúlya van jelen a fentebb kifejtett és elemzett bio- és kultúrpolitikai gyakorlatokban. A fiktív világokban a biztonság illúziója teremti meg a regresszálódás lehetőségét: kiszámítható, megismerhető, kezelhető világokat hoznak létre, ahol „egy kis jó szándékkal, gondoskodással” „meg lehet előzni a bajt”, vagy ahol akár egy hajléktalan is lehet polgármester. Ezáltal olyan liberális axiómák termelődnek újra, mint hogy a nyilvánosság, a tudomány eleve adottan és minden esetben igazságos és jó dolog; mindehhez csak a részvételt kell biztosítani, így az igazság, vagyis a „progresszió” természetes menete utat fog találni magának.

Érdekes összevetni a két esettanulmányban azt, hogy az egyes szervezetek milyen habitusokat mozgatnak meg. A „Mályvák” az igényesség sztereotipizált változata: a neoliberais szelf, önkontroll, önregulálás, határok betartása, a habos-babosan „nőies”, fordista nőideálra építő rózsaszín világ. Ez a kultivált, leuralt természet. A „Mókusok” nem „igényesek”, sőt az

60 A rózsaszín termékek felhasználása brandépítésre, „progresszív” színben feltüntetve az adott céget, a „feminista” „jó ügygel” azonosítva azt.

61 Interneten: például <https://www.bmj.com/content/351/bmj.h5399> (letöltve: 2019. október 28.).

62 Interneten: például a <http://thinkbeforeyoupink.org/>. (letöltve: 2019. október 28.).

63 Magyar Női Érdekvédelem Szövetsége: A nőtlen évek ára a nők helyzetének közpolitikai elemzése 1989–2013: 236–239.

64 Fekete ruhás anarchista, aki a tüntetéseken erőszakosan, a fennálló hatalomra nézve destruktív módon lép fel.

65 Interneten: <http://pneumasov.org/hu/aboutus/>, <http://pneumasov.org/hu/mokus-riviera/> <https://www.bmj.com/content/351/bmj.h5399>.

egész tevékenységük „porózus”: a határátlépés az, amire az egész kulturális működésük ki van hegyezve: emberből állat, hajléktalan vagy aktivista, a közös játékban fel kellene oldódnuk ezeknek a társadalmilag normalizált határoknak. Ez a határokkal való infantilis játszadozás az, ami kimeríti a „Mókusoknál” a politikai fogalmát. Az aktivizmus itt egy interfész és módszertan is egyben: a kiszámíthatóság érzetével társuló fiktív világok megteremtése, és ezen világok határainak mozgatásával politikai ügyek liberális konszenzusnak megfelelő morális keretbe való terelése.

Konklúzió

A fentebb ismertetett példák közös jellegzetessége, hogy olyan gyakorlatokkal, médiamegjelenésekkel van dolgunk, melyek politikai követeléseket támasztanak, viszont a jóval nehezebben megfogható pontokon saját magukat és az egész tevékenységüket depolitizálják, miközben transznacionális cselekvők biopolitikai, biohatalmi agendáit viszik keresztül, illetve viszik ki a terepre. Implicit pozíciók vannak performatívva téve: az infantilizálással (imitációs játékok, cselekvések elmutogatása stb.) együtt megteremtik, majd megszólítják saját közönségüket, hogy azután velük kapcsolatba kerüljenek. A „Mókusok” a „szabadság, közösség” letéteményesei, akik játékra invitálnak, a „Mályvák” a jó szándékú, segítséget felajánló női közeg („Minden nő mályvavirág”).

Mindkét esettanulmányom látszólag megkérdőjelezhetetlenül „jó ügyet” tematizál – mint ha egy adott problémát kizárólag értékítéletek mentén lehetne körüljárni, teljességgel, szándékoltan figyelmen kívül hagyva ezzel az észérveket –, amiben közmegegyezés, „józan éssen” alapuló konszenzus van érvényben. A „jó ügy” itt a (re)prezentáció és az intervenció legitimációs bázisa is egyben. A „jó ügy”, a „jóság” reprezentációja legitimálja a beavatkozást, a beleszólást, a határok áthágását, de a „jó ügy” egyúttal mentesít is a kritikától, hiszen a személyesség instrumentalizálásán, konkrét személyek bevonódásán keresztül magával a megszemélyesített, testet öltött „jósággal”, a cuki Mókusokkal, Mályvákkel kellene konfrontálódni, akik ezekbe a gyakorlatokba, szubjektumpozíciókba már különféle módon invesztálódtak, akár érzelmileg, akár munkaerőpiaci, társadalmi pozícióktól kezdve a személyes brandingben vagy a szimbolikus elismerésért folytatott küzdelemben keresztül. Ezzel együtt egyéni, személyes szinten nem éri meg kilépni a konszenzusból: inkább lesz valaki igényes nő, aki racionálisan, felelősen részt vesz méhnyakrákszűréseken, mint a megvezetett fogyasztó vagy egyszerű balek.

Esettanulmányomban a fiktív világokban adva vannak „jó” és „rossz” dolgok, mintha az eredendően adott morális rendet leképező egyszerű matematikai formulákkal le lehetne írni a példákban megteremtett, legalacsonyabb közös nevezők köré szervezett mikrokozmoszokat. Esettanulmányaimban rendre visszaköszön morál és etika (szakmai standardok) fogalmi határainak szándékolt egymásba csúsztatása, ami stíluskérdésekkel keveredik. *Szimbolikus gesztusok szintjén rögzül a politikai cselekvés, a kulturális szféra azonban olyan problémákkal lesz terhelt, melyek megoldására nem rendelkezik kellő eszközökkel, például nem képes hajléktalanokat érdemben ellátni, vagy egyenesen Orbán Viktor ellenfelének lenni.* Ezzel szemben a Mályvavirág Alapítvány szervezte klubdelutánok, festegetések vagy sütizések értelemadó eseményekként tűnnek fel, melyek technológiáit (pl. HPV-szűrés, védőoltás) a piac – inkább fiktív szükségleteket generálva, mintsem valós szükségleteket kielégítve – már célcsoportra szabottan létrehozta.

Mókus Maxi otthonában, az Aurórában a koncerteket és technobulikat látogatókat szavazófülke konfrontálja: a szavazói tippmix ugyanúgy performatív és a bevonásról szól, mint a Mályvavirág Alapítvány rajzversenye vagy kötés-horgolása. A piramisjátékhoz hasonlóan minél felsőbb szinten van valaki beágyazódva, annál többet keres (a gyógyszeripar marketingre tesz szert, a politikai cselekvők pedig támogatottságra). Aki viszont valóban bevonódik a budapesti praxisokon keresztül a posztpolitikai, materiális valóságokat felülíró konszenzusokon alapuló fiktív világok kiterjesztésébe, aki mintegy élő pajzsként védi testével a személyes igazsággá lett „józan ész” konszenzusát, azt szimbolikus elismeréssel jutalmazták. Nagyon összetett, ahogy a liberális „józan ész” konszenzusos logikája mentén a világ leegyszerűsödik az énközlések, az énkiterjesztés terepévé, ahogy kontingenssé válnak pozíciók, adott ontológiai-episztemológiai konstrukciók testről, társadalom és egyén viszonyáról, (ön) gondoskodásról. A legfontosabb megállapításom, hogy nem nyelvi, „racionális” regiszteren történik a politikai feladatok elvégzésének legnagyobb része: a cselekvésre buzdítás, pozíciók elbeszélése, közösségek alkotása, kizárás, befogadás, megküzdési stratégiák felkínálása, tudásrezsimek újratermelése vagy ideológia morális paranccsá tétele és a racionális, tényszerű állítások a Mályvavirág Alapítvány esetében nem is annyira racionálisak vagy tényszerűek, és nem egyszerűen átlátható ok-okosági logika mozgatja őket. Mind a közösségalkotásban, mind az értelemadásban a képpel, részvételiséggel operáló, a diskurzust az érzelmi-érzeti, tapasztalati mező felé terelő média kiemelt szerepet kap; a tömegmédia explicit és implicit módon politikai tartalmakkal tölti fel az általam vizsgált szervezeteket, azáltal, hogy cukiságimázsukkal a politikai mezőn kívüliként pozicionálja a „Mályvák” és a „Mókusok” tevékenységét.

A legalacsonyabb közös nevezőkön alapuló saját, fragmentált valóságokban az érzelmek limitáltak, az „affektusok rezsimje” az, ami mentén a morális pozíciókat kijelölik vagy általuk bármilyen gyakorlat megképződhet: amíg a London Rioters tör-zúz, a Riot Wombles illedelmesen takarít, a Fidesz „rosszaságával” ellentétben a hajléktalan politikus Mókus Maxi ugróiskolázik a tüntetésen. A düh elcsatornázása, megszelídítése, illetve a „Mályváknál” a szorongás, a neurózis és az önmegfigyelés normalizálása, egyenesen felmagasztalása is a politikai cselekvés terepét szűkíti le illetve jelöli ki.

Hivatkozott irodalom

- Armstrong, Natalie (2007): Discourse and the Individual in Cervical Cancer Screening. *Health: An Interdisciplinary Journal* 11(1): 69–85. DOI: <https://doi.org/10.1177/1363459307070804>
- Barry, Andrew (2001): *Political Machines: Governing a Technological Society*. London: Athlone Press.
- Bauman, Zygmunt (2015): The London Riots – On Consumerism Coming Home To Roost. Social Europe. *Socialeurope.eu*. Interneten: <https://www.socialeurope.eu/the-london-riots-on-consumerism-coming-home-to-roost> (letöltve: 2019. október 28.).
- Böröcz, József (2006): Goodness Is Elsewhere: The Rule of European Difference. *Comparative Studies in Society and History* 48(1): 116–132. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0010417506000053>
- Bush, Judith (2000): „It’s just Part of Being a Woman”: Cervical Screening, the Body and Femininity. *Social Science & Medicine* 50(3): 429–444. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0277-9536\(99\)00316-0](https://doi.org/10.1016/S0277-9536(99)00316-0)
- Dorfles, Gillo (1986): *A giccs. A rossz ízlés antológiája. Hermann Broch és Clement Greenberg tanulmányával*. Budapest: Gondolat.
- Deleuze, Gilles (1997 [1990]): Utóirat az ellenőrzés társadalmához. In *Buldózer. Médiaelméleti antológia*. Sugár János (szerk.). Budapest: Média Research Alapítvány. Interneten: <http://mek.oszk.hu/00100/00140/html/01.htm#cim2>

- Ehrenreich, Barbara (2010): *Smile or Die: How Positive Thinking Fooled America and the World*. London: Granta.
- Ferő Dalma és Bajusz Orsolya (2018): Progressivist Gender-Based Activism as a Means of Social Antagonism in Hungary through two Case Studies. *Sociologija* 60(1): 177–193. DOI: <https://doi.org/10.2298/SOC1801177F>
- Howson, Alexandra (1999): Cervical Screening, Compliance and Moral Obligation. *Sociology of Health and Illness* 21(4): 401–425. DOI: <https://doi.org/10.1111/1467-9566.00164>
- Howson, Alexandra (1998): Embodied Obligation: The Female Body and Health Surveillance. In *The Body in Everyday Life*. Sarah Nettleton és Jonathan Watson (szerk.). London: Routledge, 218–241.
- Johnston, Josée és Judith Taylor (2008): Feminist Consumerism and Fat Activists: A Comparative Study of Grassroots Activism and the Dove Real Beauty Campaign. *Signs* 33(4): 941–966. DOI: <https://doi.org/10.1086/528849>
- Kerényi, Szabina (2016): Mozgalmi ciklusok és az alulról szerveződő mozgalmak strukturális csapdái. In *A civile hatalma*. Antal Attila (szerk.). Budapest: Noran Libro, 85–102.
- King, Samantha (2008): *Pink Ribbons, Inc.: Breast Cancer and the Politics of Philanthropy*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Melucci, Albaerto (1996). Youth, time and social movements. *YOUNG* 4(2): 3–14. DOI: <https://doi.org/10.1177/110330889600400202>
- Melegh, Attila (2006): *On the East-West Slope*. Budapest: Central European University Press.
- Moles, Abraham (1975): *Giccs, a boldogság művészete*. Budapest: Gondolat.
- Mouffe, Chantal (2013): *Agonistics: Thinking the World Politically*. London: Verso.
- Murdock, Donna F. (2003): Neoliberalism, Gender, and Development: Institutionalizing „Post-feminism” in Medellín, Columbia. *Women's Studies Quarterly* 31(3–4): 129–53.
- Nanda, Kavita et al. (2000): Accuracy of the Papanicolaou Test in Screening for and Follow-up of Cervical Cytologic Abnormalities: A Systematic Review. *Annals of Internal Medicine* 132(10): 810–819. DOI: <https://doi.org/10.7326/0003-4819-132-10-200005160-00009>
- Nicholls, Emily (2017): „Dulling it down a bit”: Managing Visibility, Sexualities and Risk in the Night Time Economy in Newcastle, UK. *Gender, Place & Culture* 24(2): 260–273. DOI: <https://doi.org/10.1080/0966369X.2017.1298575>
- Pathol, C. Lin (1994): Borderline Nuclear Changes in Cervical Smears: Guidelines on Their Recognition and Management. *Journal of Clinical Pathology* 47(6): 481–492. DOI: <https://doi.org/10.1136/jcp.47.6.481>
- Polletta, Francesca és James M. Jasper (2001): Collective Identity and Social Movements. *Annual Review of Sociology* 27(1): 283–305. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.27.1.283>
- Power, Nina (2011): There Is A Context to London's Riots That Can't Be Ignored. *The Guardian*. Interneten: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2011/aug/08/context-london-riots> (letöltve: 2019. október 28.).
- Rabinow, Paul és Nikolas Rose (2006): Biopower Today. *BioSocieties* 1(2): 195–217. DOI: <https://doi.org/10.1017/s1745855206040014>
- Pateman, Carole (1988): *The Sexual Contract*. Stanford: Stanford University Press.
- Purnell, Jason Q. et al. (2015): Behavioral Economics: „Nudging” Underserved Populations to Be Screened for Cancer. *Preventing Chronic Disease* 12(06): 140346. DOI: <https://doi.org/10.5888/pcd12.140346>
- Raffle Angela E. et al. (2003): Outcomes of Screening to Prevent Cancer: Analysis of Cumulative Incidence of Cervical Abnormality and Modelling of Cases and Deaths Prevented. *BMJ* 327(7410): 325.
- Raffle, Angela E. et al. (1995): Detection Rates For Abnormal Cervical Smears: What Are We Screening For? *The Lancet* 345(8963): 1469–73. DOI: <https://doi.org/10.5555/uri:pii:S0140673695910360>
- Shildrick, Margrit (2015): *Leaky Bodies and Boundaries: Feminism, Postmodernism and (Bio)ethics*. New York: Psychology Press.
- Stanko, Elizabeth A. (1996): Warnings to Women: Police Advice and Women's Safety in Britain. *Violence Against Women* 2(1): 5–24. DOI: <https://doi.org/10.1177/1077801296002001002>
- Stubbs, David (2003): Autechre. The Futurologists. *The Wire* (230): 28–33. Interneten: <http://www.deelan.com/music/autechre/wire-230.htm> (letöltve: 2008. július 12.).
- Watkins-Hayes, Celeste (2014): Intersectionality and the Sociology of HIV/AIDS: Past, Present, and Future Research Directions. *Annual Review of Sociology* 40(1): 431–57. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-071312-145621>
- Winlow, Simon és Steve Hall (2014): Rethinking Social Exclusion: The End of the Social? *The British Journal of Criminology* 54(3): 490–493. DOI: <https://doi.org/10.1093/bjc/azu003>
- Whyman, Tom (2014): Cupcake Fascism: Gentrification, Infantilisation and Cake. *Criticallegalthinking.com*. Interneten: <http://criticallegalthinking.com/2014/04/04/cupcake-fascism-gentrification-infantilisation-cake/> (letöltve: 2019. október 28.).

Wolff, Larry (1994): *Inventing Eastern Europe: The Map of Civilization on the Mind of the Enlightenment*. Stanford: Stanford University Press.

Zylinska, Joanna és Sarah Kember (2012): *Life after New Media: Mediation as a Vital Process*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

Internetes források

„Mókusok”

<http://pneumaszo.org/aboutus/>
<http://pneumaszo.org/monika-balint-pneuma-szovs-street-theatre/>
<http://pneumaszo.org/hu/mokus-maxi-mayor/>
<http://pneumaszo.org/mokus-maxi-a-tolnai-lajos-utcaban/>
<http://pneumaszo.org/mokus-riviera/>
<http://pneumaszo.org/works>
<https://norvegcivilalap.hu/hu/tamogatott/12175>
<https://www.facebook.com/events/1706288516262857/>
<http://www.weiterdenken.de/de/2014/10/02/das-paplament-kunst-und-oeffentliche-sphaere>
<http://www.kozeptiskolaja.hu/post/proaktiv-hanuka-es-hajlektalansag-2>

„Mályvák”

<http://malyvavirag.hu/ha-szeretned-megelőzni/hpv-teszt/onmintaveteles-hpv-szures>
<http://malyvavirag.hu/ha-szeretned-megelőzni/hpv-teszt/hpv-szures>
<http://www.malyvavirag.hu/ha-nem-sikerult-megelőzni/koszontunk>
<http://malyvavirag.hu/a-petefeszekrakrol>
<http://www.malyvavirag.hu/kik-vagyunk/hirek/vedd-meg-lanyodat-hogy-egyszer-o-is-edesanya-lehessen>
<https://www.youtube.com/watch?v=m82hzXCWtFs>
<https://malyvavirag.hu/palyazatok/efop-122-15-2016-00251-ifjusagi-programok-tamogatas-a-korostarcsan-es-kornyeken>
<https://malyvavirag.hu/kik-vagyunk/malyvavirag-pontok>
<https://malyvavirag.hu/kik-vagyunk/hirek/orszagszerte-programok-az-europai-mehnyakrak-megelőzesi-heten>
<https://malyvavirag.hu/tamogatas/partnereink>

Adatok

<http://www.dep.iarc.fr/WHOdb/WHOdb.htm>
<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo2016.pdf>
<http://www.parliament.uk/business/committees/committees-a-z/commons-select/science-and-technology-committee/news/report-health-screening/>
<http://mek.oszk.hu/14900/14936/14936.pdf>

Bajusz Orsolya

Doktorjelölt, Budapesti Corvinus Egyetem, Szociológia Doktori Iskola (Budapest)

Jelen publikáció az Európai Unió, Magyarország és az Európai Szociális Alap társfinanszírozása által biztosított forrásból az EFOP-3.6.3-VEKOP-16-2017-00007 azonosítószámú „Tehetségből fiatal kutató- A kutatói életpályát támogató tevékenységek a felsőoktatásban” című projekt keretében jött létre.